

Kysely kunnille ja hyvinvointialueille kotoutumisen edistämisestä ja pakolaisten vastaanotosta (2023)

Koonti vastauksista

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

**Euroopan unionin
rahoittama**

Taustaa kyselystä

- **Kyselyn avulla kerättiin tietoa**
 - kotoutumista edistävien palveluiden ja pakolaisten vastaanoton järjestämisestä
 - kuntien ja hyvinvointialueiden vastuunjaosta ja yhteistyöstä
 - kuntien valmistautumisesta kotoutumislain kokonaisuudistukseen (KOTO24)
 - haasteista ja hyvistä käytännöistä sekä osaamisen tuen tarpeista
- **Kysely oli auki kunnille ja hyvinvointialueille 23.8.–22.9.2023**
 - Osa kysymyksistä esitettiin vain kunnille tai hyvinvointialueille.
- **Koonti sisältää yhteenvedon kyselyn vastauksista**
 - Vastauksia on käsitelty niin, että yksittäistä vastaajaa ei voida tunnistaa.

Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn saatiin 144 vastausta
125 kunnalta, 19 hyvinvointialueilta
136 suomeksi, 8 ruotsiksi

Vastauksia saatiin kaikista Manner-Suomen maakunnista
Vastauksista 14 % Uudeltamaalta, 13 % Pohjois-Pohjanmaalta, 10 % Keski-Suomesta, 9 % Varsinais-Suomesta, 9 % Hämeestä. Muilta alueilta pienemmät vastaajaosuudet.

Vastauksia saatiin eri kokoisilta kunnilta
Vastauksista 29 % (36) 2000-5000 asukkaan kunnista, 20 % (25) 5000-10 000 asukkaan kunnista
Vastauksista 27 % (34) yli 20 000 asukkaan kunnista ja 11 % (14) yli 40 000 asukkaan kunnista

Henkilöresurssit kotoutumisen ja pakolaisten vastaanoton tehtäviin vaihtelevat
54 kuntaa (42 %) ilmoitti, että kunnassa on alle yksi työntekijä kyseisiin tehtäviin, 35 kuntaa (28 %) ilmoitti, että työntekijöitä tehtäviin on 1-2. Vain 9 kuntaa (7 %) ilmoitti, että kunnassa on yli 6 työntekijää tehtäviin.
Useat hyvinvointialueet ilmoittivat, että henkilöresursseja on vaikea määrittellä, koska tehtäviä ei ole välttämättä osoitettu vain tietyille henkilöille.

Enemmistö vastanneista kunnista on vastaanottanut pakolaisia lähivuosina

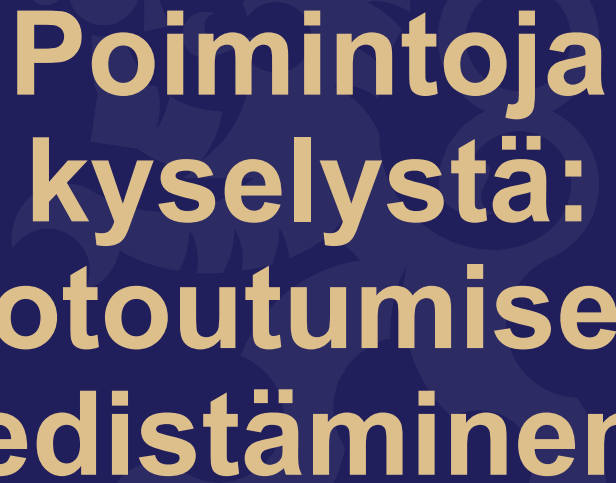
- 89 kuntaa (71 %) tarjonnut kuntapaikkoja joka vuosi tai harvemmin.
- 97 kuntaan (78 %) muuttanut itsenäisesti kotikunnan saaneita tilapäistä suojelua ja oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita lähivuosina.

Kyselyyn ja tuloksiin liittyviä huomioita

- **Vastausajankohtana 1.1.2023 toimintansa käynnistäneiden hyvinvointialueiden ja hyvinvointialueiden yhteistyötä takana 8–9 kuukautta**
 - Kaikilla vastanneista kunnista tai hyvinvointialueilla ei välttämättä ollut vielä kokemusta vastuunjaosta ja yhteistyöstä käytännön tasolla esimerkiksi pakolaisten vastaanoton tai monialaisten alkukartoitusten tai kotoutumissuunnitelmien laatimisen osalta
 - Hyvinvointialueiden järjestäytyminen voi olla vielä kesken ja hyvinvointialueilla voi olla vaihtelevia yhteistyökäytäntöjä alueensa eri kuntien kanssa
- **Tilapäistä suojelua saavia on lähes kaikissa Suomen kunnissa**
 - Asiakasmäärät ovat voineet kasvaa kunnissa ja hyvinvointialueilla merkittävästi
 - Kaikilla kunnilla tai alueilla ei ollut aikaisempaa kokemusta pakolaisten vastaanotosta tai kotoutumisen edistämisestä
- **Kyselyyn toivottiin kustakin organisaatiosta vain yksi vastaus**
 - Koska vastaukset on kerätty anonymisti, on mahdollista, että joku kunta tai hyvinvointialue on vastannut kyselyyn useammin kuin kerran

Palveluiden järjestäminen 1.1.2023 alkaen

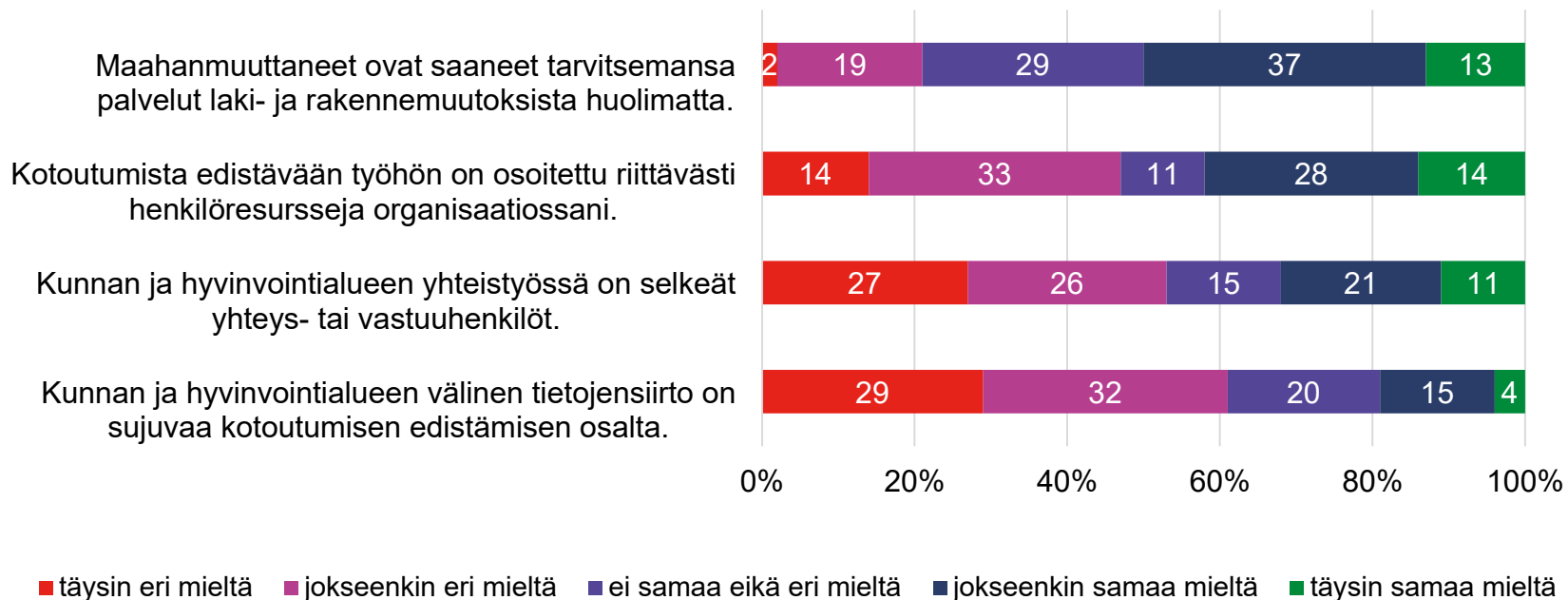
- **Vastuu kotoutumisen edistämisestä ja pakolaisten vastaanotosta on kunnissa tällä hetkellä tyypillisimmin yleis- tai keskushallinnossa (30 %), työllisyys- ja elinvoimapalveluissa (25 %), kunnan hyvinvointipalveluissa (14 %) tai erillisellä maahanmuuttopalveluiden toimialalla (14 %)**
 - 58 % kunnista kertoi, että kunnassa oli tehty organisaatiomuutoksia kotoutumisen ja pakolaisten vastaanoton osalta sote-uudistuksen myötä. Ennen uudistusta vastuu kotoutumisen edistämisestä ja pakolaisten vastaanotosta oli ollut tyypillisimmin sosiaalitoimella.
 - Yhteensä 91 % kunnista tekee säännöllisesti tai satunnaisesti yhteistyötä muiden kuntien kanssa kotoutumisen edistämässä (esim. yhteiset työntekijät, palvelut, kotouttamisohjelma, verkostot).
- **Hyvinvointialueilla kotoutumisen edistämiseen ja pakolaisten vastaanottoon liittyvät tehtävät on järjestetty osana aikuissosiaalityötä kuudella hyvinvointialueella (32 %) ja erillisenä maahanmuuttotyön yksikkönä neljällä hyvinvointialueella (21 %)**
 - Kaikilla hyvinvointialueilla vastuuta ei ole määritelty tietylle toimialalle tai yksikölle.
 - Joillakin hyvinvointialueilla isojen kuntien aluilla toimii erillisiä maahanmuuttotyön tai kotoutumista tukevien sosiaalipalveluiden tiimejä tai työntekijöitä.
- **Kunnat ja hyvinvointialueet tekevät laajasti yhteistyötä muiden kotoutumisen edistämisen toimijoiden kanssa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti**
 - Yhteistyötä tehdään etenkin ELY-keskusten (88 % vastaajista), TE-toimistojen (85 % vastaajista), järjestöjen ja yhdistysten (80 % vastaajista), seurakuntien (76 % vastaajista) ja Maahanmuuttoviraston (71 % vastaajista) kanssa

**Poimintoja
kyselystä:
kotoutumisen
edistäminen**

Kotoutumisen edistäminen: vastuut ja yhteistyö

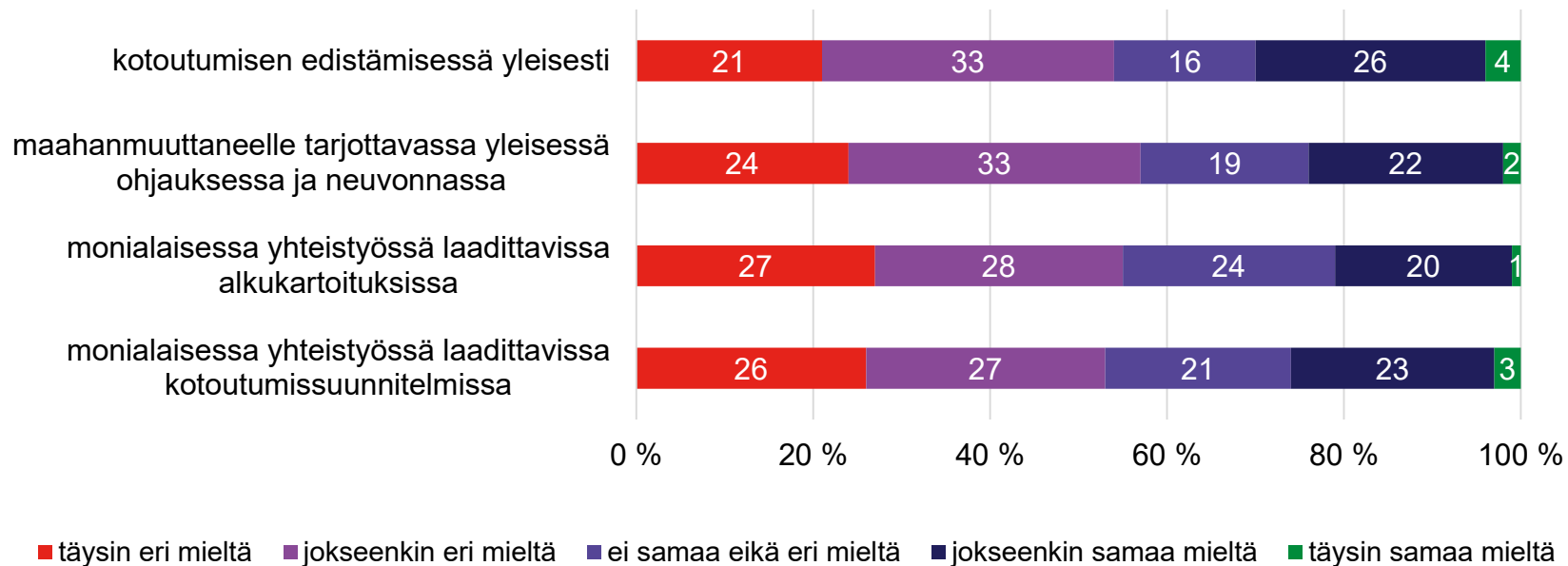
Arvioi seuraavia väittämiä.

Kotoutumisen edistäminen: vastuut ja yhteistyö

Arvioi seuraavia väittämiä.

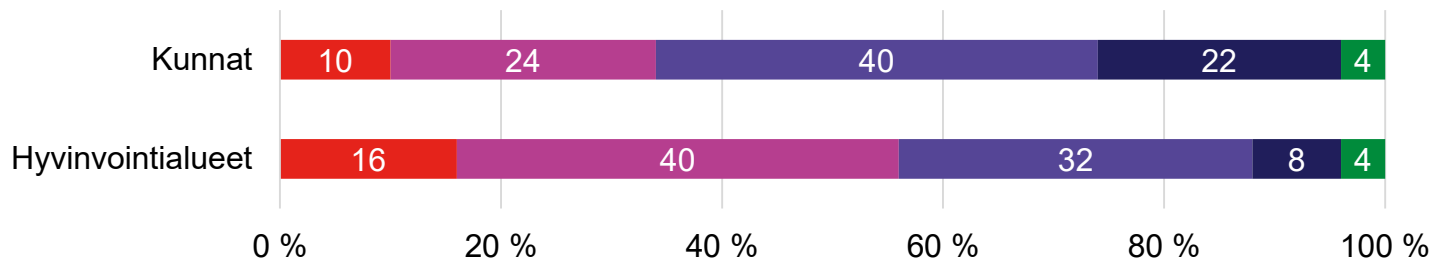
Vastuut ja yhteistyörakenteet kunnan ja hyvinvointialueen välillä ovat selkeät...

Kotoutumisen edistäminen: vuoden 2023 alussa voimaan tulleet uudistukset

Arvioi seuraavaa väitettä:

Lainsäädäntö- ja rakennemuutokset ovat helpottaneet kotoutumista edistävää työtä.

■ täysin eri mieltä ■ jokseenkin eri mieltä ■ ei samaa eikä eri mieltä ■ jokseenkin samaa mieltä ■ täysin samaa mieltä

Kuntien ja hyvinvointialueiden välisten vastuiden ja yhteistyökäytäntöjen sopiminen ja kehittäminen jatkuu sekä asiakastyön että palveluiden suunnittelun ja kehittämisen osalta

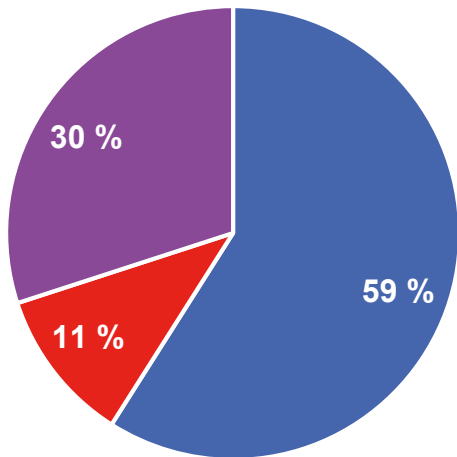
- Alkuvuosi on koettu haastavaksi etenkin niissä kunnissa, joissa tehtiin organisaatiomuutoksia vuodenvaihteessa
- Vastaajat kokivat, että asiakastyöhön tai yhteistyön ja palveluiden kehittämiseen ei ole tarpeeksi resursseja

Alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laatiminen ja tuki perheenyhdistämiseen

- **Kuntien kokemukset alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laatimisen käytännöistä vaihtelevat**
 - Kunnista yhteensä **37 %** oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä *"Kunnassani on selkeät käytännöt alkukartoitusten laatimiseen"* mutta yhteensä **40 %** täysin tai jokseenkin eri mieltä samasta väitteestä.
 - Kunnista yhteensä **30 %** oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä *"Kunnassani on selkeät käytännöt kotoutumissuunnitelmien laatimiseen"*, mutta yhteensä **43 %** täysin tai jokseenkin eri mieltä samasta väitteestä
 - Isommat kunnat kokivat kunnan sisäiset käytännöt selkeämmiksi kuin pienemmät kunnat
 - **Haasteita?** suunnitelmien kirjaaminen, rutiinien tai osaamisen puute, myös monialaisten suunnitelmien laatiminen koettiin kunnissa erityisen epäselväksi
- **Vastaajakunnista 35 % (44) oli tehnyt perheen kotoutumissuunnitelmia**
 - 41 % (51) ei ollut tehnyt perheen kotoutumissuunnitelmia, 24 % (30) ei osannut sanoa
 - **Miksi ei?** kunnassa ei ole kohderyhmää, osaamista tai resursseja
- **Perheenyhdistämiseen tukea ja yleistä neuvontaa oli antanut enemmistö kaikista vastaajista (61 %, 88)**
 - 24 % (35) vastaajista ei ollut antanut tukea tai yleistä neuvontaa, 15 % (21) ei osannut sanoa
 - Tukea ja yleistä neuvontaa oli antanut 76 % hyvinvointialueista ja 59 % kunnista

Hyvien väestösuhteiden edistäminen

Huomioidaanko hyvien väestösuhteiden edistäminen organisaatiossanne osana kotoutumisen edistämisen ja pakolaisten vastaanoton suunnittelua, kehittämistä ja seurantaa?

■ Kyllä (85) ■ Ei (16) ■ En osaa sanoa (43)

Hyviä väestösuhteita edistetään arjessa, asiakastyössä ja palveluiden suunnittelussa:

- asuntopolitiikka, segregaaion ehkäisy
- osallisuuden ja kohtaamisten edistäminen, antirasistinen työote
- Maahanmuuttajaneuvostot ja muut verkostot, yhteistyö järjestöjen ja yhdistysten kanssa
- tietoa maahanmuutosta ja pakolaisuudesta muille kuntalaisille
- monikielisyys ja moninaisuus kunnan viestinnässä

Miksi ei?

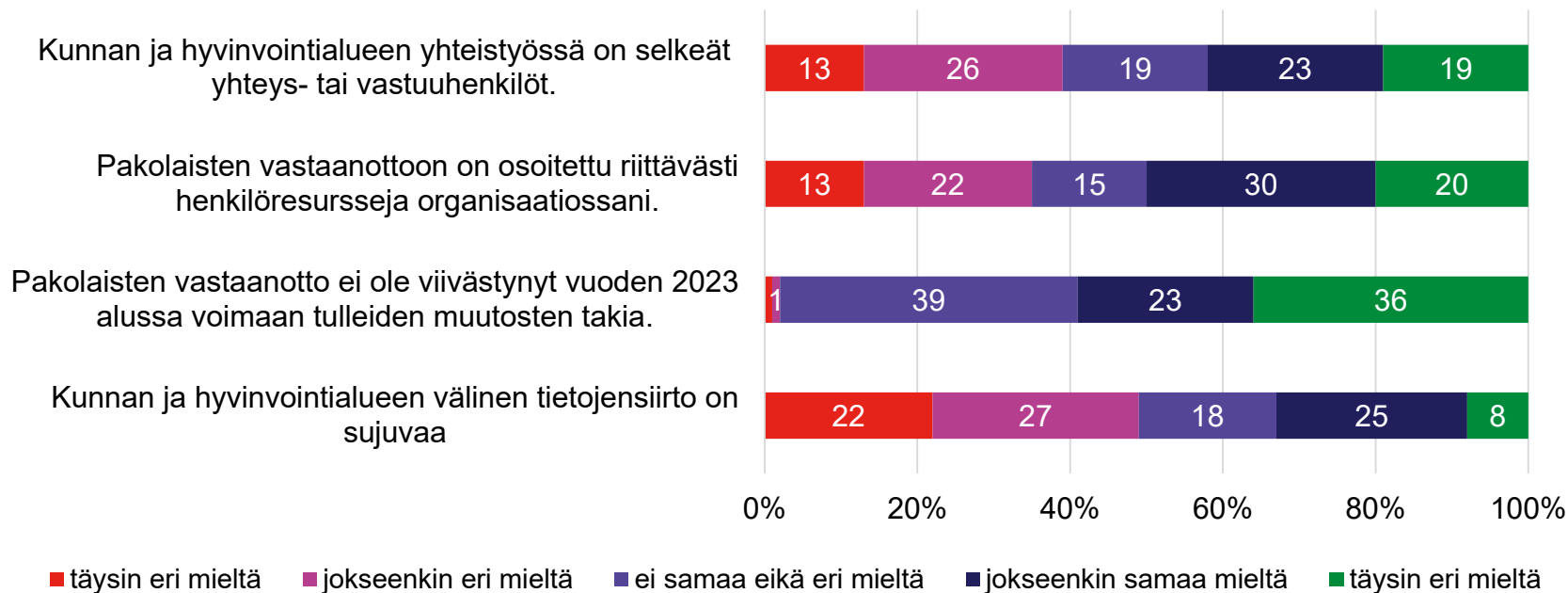
- Resurssien tai osaamisen puute
- Ei koeta tarpeelliseksi

**Poimintoja
kyselystä:
pakolaisten
vastaanotto**

Pakolaisten vastaanotto: vastuut ja yhteistyö

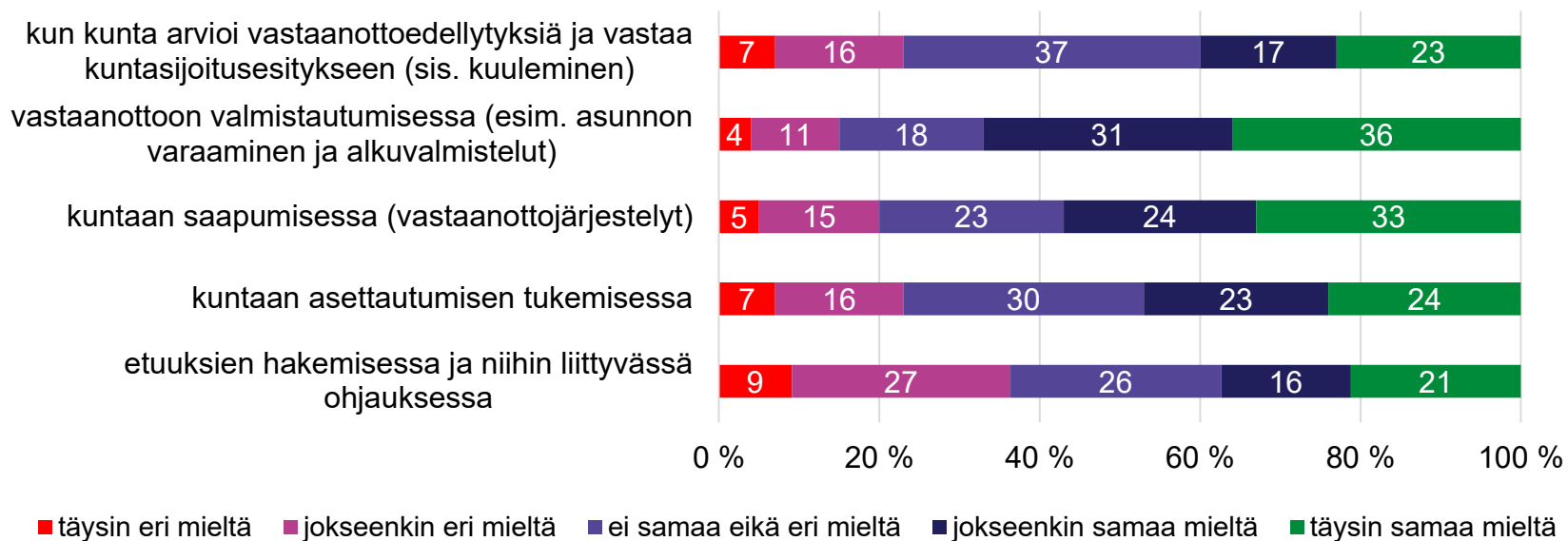
Arvioi seuraavia väittämiä.

Pakolaisten vastaanotto: vastuut ja yhteistyö

Arvioi seuraavia väittämiä.

Vastuut ja yhteistyörakenteet kunnan ja hyvinvointialueen välillä ovat selkeät...

Pakolaisten vastaanotto: vastuut ja yhteistyö

- **Kunnat ja hyvinvointialueet arvioivat, että oman organisaationsa sisäinen työnjako on suhteellisen selkeä pakolaisten vastaanoton tehtävissä**
 - **Kunnista 87 %** oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä *”Kunnan sisäinen työnjako pakolaisten vastaanotossa on selkeä.”*
 - **Hyvinvointialueista 70 %** oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä *”Hyvinvointialueen sisäinen työnjako pakolaisten vastaanotossa on selkeä.”*
 - Kunnat arvioivat, että yhteistyökäytännöt ELY-keskuksen kanssa ovat selkeät
- **Kunnat ja hyvinvointialueet arvioivat pakolaisten vastaanoton eri vaiheissa vastuut ja yhteistyörakenteet kokonaisuutena selkeämmäksi kuin kotoutumisen edistämisen osalta**
 - Avovastauksissa tuotiin esiin, että yhteistyöhön on panostettu etenkin kiintiöpakolaisten vastaanoton ja siihen liittyvien prosessien osalta (esim. säännölliset kokoukset, työparit, kaaviot vastuista)
 - Moni vastaaja toi esiin, että myös yhteistyö vastaanottokeskuksen kanssa on sujuvaa
- **Tiivis yhteistyö on keskeistä ja vastaajat toivat esiin, että vastuunjakoon ja yhteistyöhön liittyy edelleen myös epäselvyyksiä ja haasteita**
 - Useat vastaajat ilmoittivat, että kuluneen vuoden aikana pakolaisten vastaanottoon ja kotoutumisen alkuvaiheeseen liittyvät prosessit ovat hidastuneet
 - Muutamat kokivat, että vastaanotto on saattanut jopa viivästyä vuoden 2023 aikana

Pakolaisten vastaanoton suunnittelu ja vuoden 2024 kuntapaikat

Vuoden 2024 kuntapaikat

Kyselyn perustella lähivuosina pakolaisia vastaanottaneet kunnat tulevat myöntämään kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille ja muille kuntapaikalle ohjattaville myös vuonna 2024.

48 % kunnista kertoi, että tulee myöntämään vastaavasti tai enemmän kuntapaikkoja kuin vuonna 2023

10 % kunnista kertoi, että tulee myöntämään kuntapaikkoja, mutta vähemmän kuin vuonna 2023

10 % kertoi, että ei tule myöntämään kuntapaikkoja: syinä esim. välivuosi vastaanotossa tai resurssipula

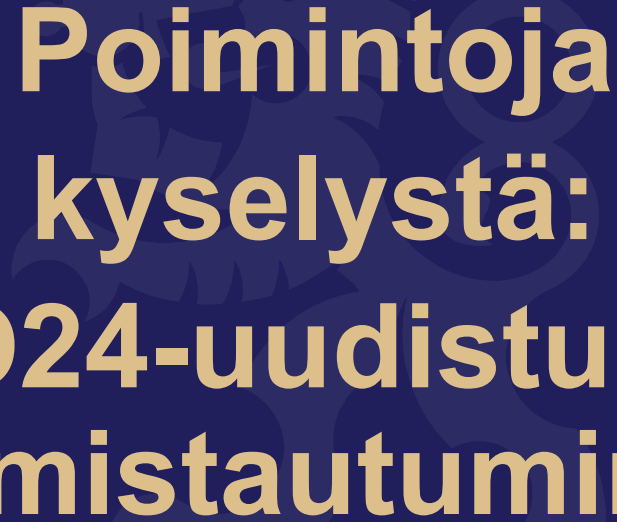
32 % ei osannut vielä sanoa

Päätös pakolaisten vastaanotosta

Osa kunnista osallistaa päätöksen valmisteluun laajasti eri toimialoja (esim. työryhmä) ja osa valmistelee vain tietyllä toimialalla

Päätös käsitellään ja hyväksytään useimmiten kunnanvaltuustossa

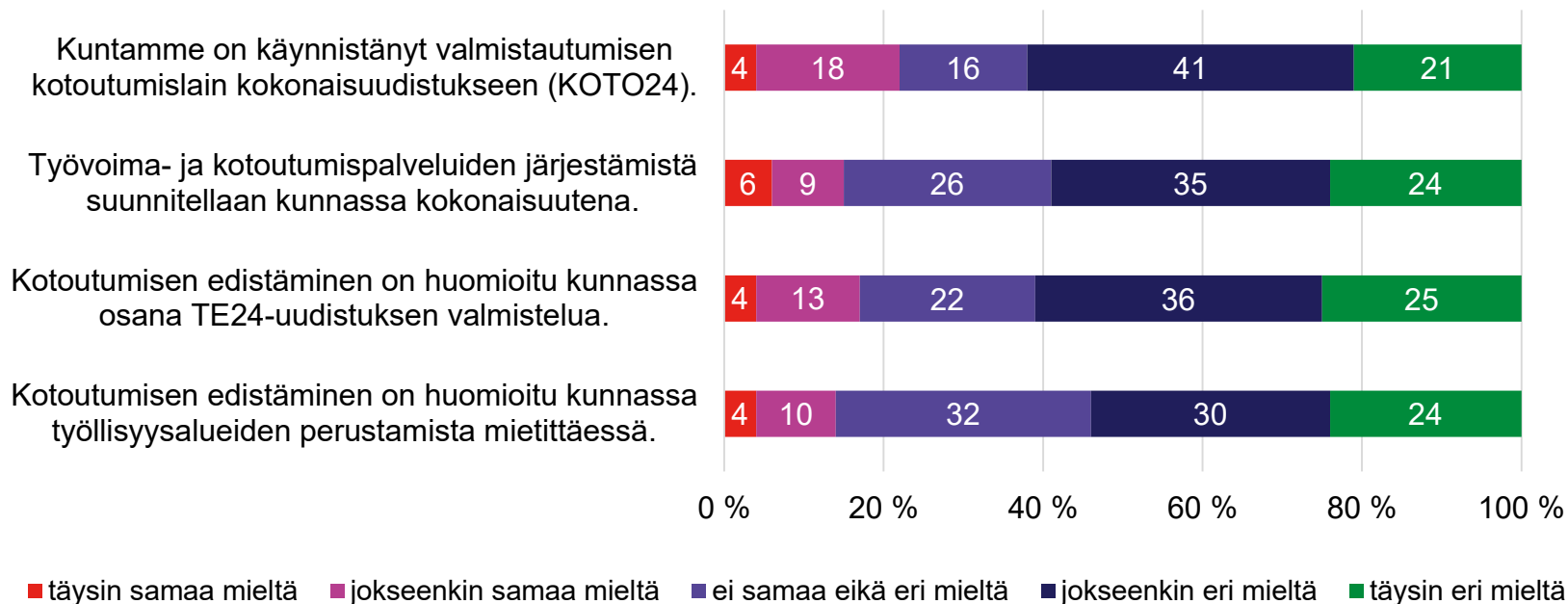
Lähes puolet kunnista (46 %) kertoi, että tekee hyvinvointialueen kanssa yhteistyötä, kun päätöstä valmistellaan, 15 % kertoi, että ei tee yhteistyötä ja 37 % ei osannut sanoa

**Poimintoja
kyselystä:
KOTO24-uudistukseen
valmistautuminen**

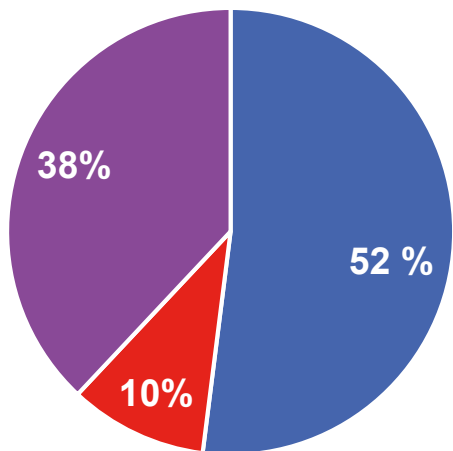
KOTO24-uudistukseen valmistautuminen

Arvioi seuraavia väittämiä.

KOTO24-uudistukseen valmistautuminen

Suunnitteleeko kuntanne yhteistyötä muiden kuntien kanssa kotoutumispalveluiden järjestämisessä 1.1.2025 alkaen?

■ Kyllä (65) ■ Ei (10) ■ En osaa sanoa (44)

Mitä kotoutumispalveluita kunnat aikovat järjestää yhteistyössä?

- Moni kunta kertoi, että kyselyn vastausajankohtana oli vielä epäselvää, miten palvelut järjestetään 1.1.2025 alkaen
- Osa kunnista kertoi, että kaikki palvelut (työttömät työnhakijat ja työvoiman ulkopuolella olevat) suunnitellaan järjestettävän yhdessä
- Osa kunnista kertoi, että tietyt palveluita (esim. ohjaus- ja neuvontapalvelut, monikielinen yhteiskuntaorientaatio, osaamisen ja palvelutarpeen arvioinnit tai kotoutumissuunnitelmat) suunnitellaan järjestettävän yhdessä

**Poimintoja
kyselystä:
haasteet,
onnistumiset ja
osaaminen**

Nostoja haasteista ja hyvistä käytännöistä

Haasteita

Riittämättömät henkilöresurssit, ajan ja osaamisen puute

Pirstaleinen palvelujärjestelmä sekä epäselvät vastuut ja yhteistyökäytännöt

Laki- ja rakenneuudistusten tuomat muutokset

Etäisyydet ja asuntotilanne kunnassa/alueella sekä maahanmuuttajien muutto pois kunnasta

Tiedonsaanti ja varautumisen haasteet (asiakkaiden määrän ja palveluiden tarpeiden äkilliset muutokset)

Onnistumisia

Asiakastyön uudet käytännöt ja monipuoliset ohjauksen ja neuvonnan keinot

Yhteisen tavoitetilan määrittely ja sitoutuneet työntekijät

Säännölliset tapaamiset ja yhteistyö alueen ja kunnan toimijoiden kesken

Työpari/työryhmä-työskentely kunnan ja hyvinvointialueen välillä

Vapaaehtoiset mukana kotoutumisen edistämässä

Prosessien läpikäynti ja mallintaminen

Osaaminen ja osaamisen tuen tarpeet

- **Ammattilaisten osaamista ovat haastaneet esimerkiksi laki- ja rakenneuudistusten tuomat muutokset ja henkilöstövaihdokset**
 - **48 %** vastaajista koki, että omassa organisaatiossa on riittävästi osaamista kotoutumisen edistämiseen ja pakolaisten vastaanottoon liittyen
 - **42 %** vastaajista koki, että omassa organisaatiossa osaaminen on puutteellista kotoutumisen edistämiseen ja pakolaisten vastaanottoon liittyen ja 10 % ei osannut sanoa
 - Vastaajat tuovat esiin, että osaamista kotoutumisen edistämisestä ja monikulttuurisuudesta pitäisi olla omassa organisaatiossa nykyistä laajemmin myös eri toimialoilla tai palveluissa
- **Vastaajat toivovat monipuolista tietoa ja työvälineitä työnsä tueksi**
 - Perustieto palveluista, prosesseista, toimijoiden vastuista, laki- ja rakenneuudistuksista ja muiden viranomaisten toiminnasta
 - Tiettyjen ryhmien kotoutumisen tukeminen ja palvelut: tilapäistä suojelua saavat, haavoittuvassa asemassa olevat, työn perusteella maahan muuttaneet, ihmiskaupan uhrin
 - Monikulttuurisuus ja antirasistinen työote
 - Kriisitilanteiden kohtaaminen ja traumatietoinen työskentely